

CİNSİYET SEÇİMİ

2019 ŞUBAT

TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI
TÜRKİYE ANNE ÇOCUK VE ERGEN SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

CİNSİYET SEÇİMİ

Bu yayın tüm içeriği ile

<http://www.tuseb.gov.tr/enstitü/tacese> adresinde yer almaktadır.

Kaynak gösterilmek kaydıyla yayın ve referans olarak kullanılması Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü' nün iznini gerektirmez.

ŞUBAT 2019

İçindekiler

DÜNYA NÜFUSU: KADIN ERKEK DENGESİ	3
Kadın Nüfusunun Yoğun Olduğu Ülkeler	3
Cinsiyet Farklılığının Nedenleri: Savaşlar temel etken.....	4
CİNSİYET SEÇİMİ	5
Cinsiyet Seçimine İlişkin İnançlar	5
CİNSİYET SEÇİMİNDE ÜLKE UYGULAMALARI.....	7
Hindistan'da Cinsiyet Seçimi Uygulamaları.....	7
Çin'de Cinsiyet Seçimi Uygulamaları.....	8
CİNSİYET SEÇİMİNİN GETİRDİĞİ SORUNLAR	8
SONUÇ	9
KAYNAK.....	9

DÜNYA NÜFUSU: KADIN ERKEK DENGESİ

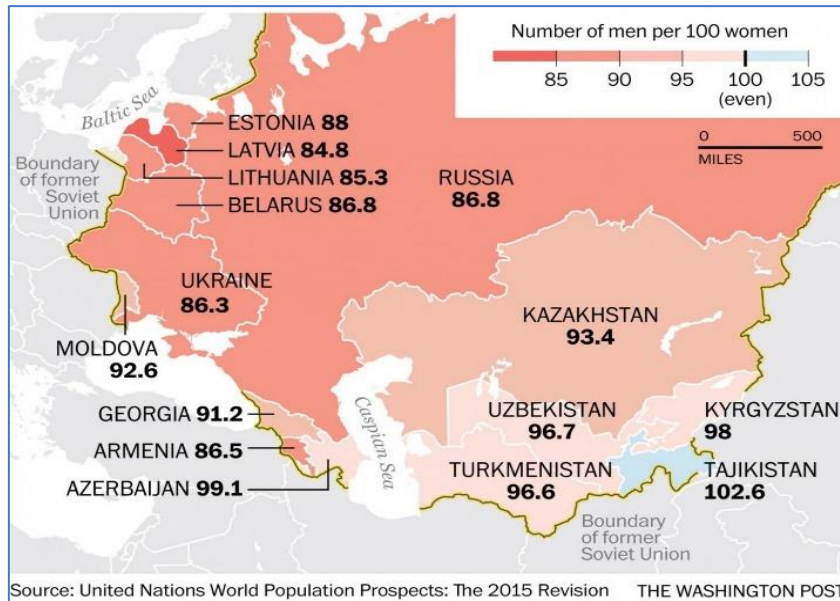
Dünya üzerinde erkek sayısı kadın sayısından daha fazla olduğu dünya üzerinde 100 kadına karşılık 101,8 erkek nüfusu bulunduğu istatistiklerle gösterilmektedir. Birleşmiş Milletler 'in 2015 tahminlerine göre 1960 yılından bu yana her yıl erkeklerin sayısında artış olmaktadır.

Pew Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan harita ve en son BM verileri, dünyadaki kadın ve erkek sayısının eşit olmadığını açıkça göstermektedir. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde kadınların sayısı erkeklerden fazla iken Asya, Arap ülkeleri ve Kuzey Afrika'da erkeklerin sayısı kadınların sayısından çok daha fazla olduğu istatistiklerle gösterilmektedir.

Kadın Nüfusunun Yoğun Olduğu Ülkeler

Letonya, Litvanya, Ermenistan, Beyaz Rusya, Rusya, Ukrayna ve Estonya en büyük kadın nüfusa sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Aynı ülkelerde yaşayan erkekler ve kadınlar arasındaki yaşam süreleri arasındaki fark ta oldukça çarpıcıdır. Belarus 'ta erkekler için ortalama yaşam süresi 65,3 iken, kadınlar için bu süre 77 yıla çıkmaktadır. Suriye yaşadığı savaş nedeniyle bu veriler içindeki tek istisnai ülke olma özelliğini taşımaktadır.

Ülke farklılıkları da erkek ve kadın popülasyonlarının yaşa bağlı olarak değişim göstermektedir. Örneğin Rusya'da yeni doğan erkek çocukları sayısı kız çocukları sayısından daha fazla olsa da 32 yaş ve üzerindeki popülasyonun kadın sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Ülkeler arasındaki cinsiyet dengesizliği Eski Sovyetler Birliği ülkeleri örneği Şekil 1 de gösterilmektedir.

Şekil 1: Eski Sovyetler Birliği'nde Cinsiyet Dengesizliği

Cinsiyet Farklılığının Nedenleri: Savaşlar temel etken

Cinsiyetler arasındaki fark ülke tarihiyle de açıklanabilmektedir. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinin demografik yapısı 20. yüzyıl tarihinden doğrudan etkilendiği görülmektedir. Örneğin; Rusya'da 1987 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 100 kadına karşılık 98,9 erkek nüfusu vardı. Bu oran neredeyse ABD'nin bugünkü cinsiyet oranıyla aynı özelliktedir.

Rusya'da kadın nüfusun oranı I. Dünya Savaşı'yla beraber yükselmeye başlamış ve bu eğilim Rusya'da yaşanan iç savaş ve kıtlık yıllarında da devam etmiştir. 1939 nüfus sayımında her 100 kadın için 91,9 erkek tespit edilmiştir. Sonrasında ise II. Dünya Savaşı Sovyetler nüfusunda yıkıcı bir etki bırakmıştır. Savaşın doğrudan etkilemesi sonucu Sovyetler Birliği'nde cinsiyet oranı 100 kadın için 81,9 erkeğe düşmüştür. Bu tarihten sonra cinsiyet nüfus oranları giderek dengelenmeye başlamıştır. Son olarak 1989'da Sovyetler Birliği'nin çöküşünden kısa bir süre önce yapılan nüfus sayımında her cinsiyet oranı 100 kadın için 89,5 erkeğe yükselmiştir. Rusya devleti kurulduğunda her kadın için erkek sayısı 88,1 olmuştur. 2012 yılının resmi verilerine göre Rusya'da kadınlar sayısı, 15 ila 65 yaşında erkekler sayısından 4 milyon daha büyüktür. SİA tarafından 2011-de yayınlanan verilere göre dünyada bin kadına ortalama 984 erkek düşmektedir.

Birleşmiş Milletlere göre yaşam süreleri arasındaki fark erkeklerin erken ölümüyle 1990'larda yeniden büyümeye başlamıştır. Bunun nedeni ise Rus erkeklerinde görülen erken ölümlerin artması olarak tespit edilmiştir. Rusya Sağlık Bakanı Veronika Skvortsova alkol ve alkole bağlı nedenlerden dolayı özellikle Rus erkeklerin yaşam süreleri ortalamalarının kısaldığını bildirmiştir.

Çin ve Hindistan'da seçici kürtaj sonucu erkek bebeklerin doğmasına izin verilmesi nedeniyle Rusya'nın tam tersi istatistiklerle cinsiyetler arasındaki dengesizlik ciddi boyuttadır. Her 100 kadın için Çin'de 106,3, Hindistan'da ise 107,6 erkek düşmektedir. Bilim adamları bu tür orantısızlığı yüksek şiddet ve cinayet oranları gibi sorunlara sebep olabileceğini iddia etmektedir.

Cinsiyet dengesizliği **Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar'da** zirve yapmaktadır. Bu iki ülkede sırasıyla 100 kadın için 274 ve 265,5 erkek düşmektedir. Bunu temel nedeni ise Basra Körfez ülkelerindeki yabancı işçilerin ailelerini geride bırakarak kendi topraklarına dönmesi olarak gösterilmektedir.

Doğan çocuklar oranı için biyolojik norm, 100 kız çocuğuna 104-106 erkek çocuğu olmalıdır. Tıbbi olmayan nedenlerden dolayı cinsiyet seçimi, nüfusun cinsiyetinde ve erkek: kadın oranındaki dengesizliğe yol açmaktadır.

Son 25 yılda Asya’da bu oran erkek çocukları lehine değişmektedir. Dünyanın en yoğun nüfuslu ülkeleri olan Çin ve Hindistan’da kadın kıtlığı bilhassa büyük boyut almaktadır. Demografi uzmanlarının kanısınca bu durum çok ciddi sosyo-politik sonuçlar doğuracaktır. Tüm dünyada kadın ve erkek arasındaki cinsiyet dengesizliğini etkileyen önemli faktörlerden biri cinsiyet seçimi uygulamaları olarak gösterilmektedir.

CİNSİYET SEÇİMİ

Cinsiyet seçimi, doğacak bebeğin cinsiyetinin belirlenmesi ve **tıbbi olmayan amaçlar** için kullanılması olarak tanımlanmaktadır. İnsanların cinsiyeti bakımından sistemli olarak ortadan kaldırılması sürecine **genderotsid** adı verilmektedir. Demografi uzmanlarına göre bugün Çin, Hindistan, Viyetnam, Arnavutluk, Kuzey Afrika ülkelerinden Cezayir, Fas ve Tunus ve bazı diğer bölgelerde bu sürece tanık olunmaktadır.

Cinsiyet Seçimine İlişkin İnançlar

Yunanlılar tarihte, bir insanın sol testisinin, embriyonun cinsiyetini belirlemede ana rolü olduğunu düşünmüşlerdir. Yahudiler kadının erkekten önce boşalması durumunda bebeğin erkek olacağına, diğer durumda ise kız olacağına dair bir inanışa sahiptiler. Birçok metodun, cinsel ilişki zamanının ve hatta özel bir diyet tüketmenin cinsiyete etkisi olduğu düşünölmekteydi. Yüksek sodyumlu ve potasyum içeren ve düşük kalsiyum ve magnezyumlu (muz, kiraz, üzüm, portakal, erik, karpuz, bakla, lahana, kereviz, domates ve mısır) diyetler, genellikle erkek cinsiyetini ortaya çıkardığına inanılmaktadır.

Tarihsel olarak anne babaların belirli bir cinsiyetten bir çocuğu arzu etmesini etkileyen en az dört önemli motivasyon bulunmaktadır:

- 1) Kültürel olarak tercih edilen cinsiyete sahip çocukları yetiştirme ve büyütme isteği
- 2) Belirli bir ailede çocuklar arasında cinsiyet dengesini sağlamak
- 3) Cinsiyete dayalı bir doğum düzenini belirlemek
- 4) Aile içinde çocuğun ekonomik yararlılığını sağlamak.

Sosyal ve finansal nedenlerle tıbbi olmayan cinsiyet seçimi uygulamaları, konunun daha dikkatli incelenmesine ve etik tartışmalara konu olmasına neden olmaktadır.

Cinsiyet seçimi toplumsal cinsiyet oranlarında şaşırtıcı bir etkiye sahip olabilmektedir. Doğal durumda, her 100 kadın için yaklaşık 105 ila 106 erkek doğmaktadır. Ancak, erkekler kadınlardan biraz daha yüksek oranda ölme eğilimi gösterdiğinden, erkek ve kadınlar toplumda eşit olarak temsil edilmektedir.

Cinsiyet seçim prosedürleri iki analitik kategoriye ayrılmaktadır:

(1) Tıbbi nedenler için yapılan prosedürler

(2) Tıbbi olmayan seçimler nedeniyle yapılan prosedürler

Şu anda, doktorlar ve genetikçiler gelişmekte olan bir fetüste binlerce tıbbi durumu teşhis edebilmektedirler. Cinsiyetle ilişkili hemofili gibi hastalıkların taşıyıcısı olduğunu bilen birçok ebeveyn için cinsiyet seçimi sağlıklı doğan bir çocuk sahibi olma olasılığını artırmaktadır. Bu durum, tıbbi cinsiyet seçiminin özünü oluşturmaktadır.

Cinsiyet seçiminde kullanılan yöntemlerden bazıları -düzeltilmiş Swim-up yöntemi veya spermatozoa yıkaması, Percoll gradyan sperm ayırma metodu, çim yünü kolon filtre metodu, albümin ayırma metodu, FISH (floresan in situ hibridizasyon) kullanılarak mikrosort yöntemi, serbest elektroforez yöntemi, Ph ayar metodu, preimplantasyon genetik tanı (PGD) /yerinde hibridizasyon ve seçici kürtaj yöntemleridir.

Ülkeler ve farklı dinlerin PGD hakkında farklı tutumları vardır.

Bazı Avrupa ülkeleri ve Kanada, tıbbi olmayan genetik cinsiyet seçimi için PGD kullanımını yasaklamış olsalar da, Birleşik Devletler 'de böyle bir yasak bulunmamaktadır.

PGD ve akış sitometrisinin maliyeti ile ilgili etik sorunlar yaşanmaktadır. PGD oldukça maliyetli bir uygulama olması nedeniyle çoğu sigorta şirketi uygulama için uygun kapsama alanı sunmamaktadır.

Hıristiyanlar ve Katolik Kilisesi, tıp uygulamaları için bile, embriyoların cinsiyet seçimini yasaklamaktadır. Katolik teolojide kök hücrelerin pratik kullanımı kötü ve uğursuz olarak kabul edilmektedir. Yahudi hukukunda, Halacha, hamile bir kadın için başka bir yol bulunmuyorsa, kocanın spermiyle terapötik döllene izin vermektedir. Bebeğin hemofili hastası olarak doğumunu önlemek için fetusun cinsiyet seçimi için PGD 'nin dini kullanımı hala yasal değildir.

Bazı topluluklarda erkek cinsiyet, mirasla ilgili konular nedeniyle doğum yapılacak çocuğun cinsiyetini tercih etmektedir.

Bir Yahudi yasasına göre, iki çocuklu bir evde, çocuklardan biri erkek olmalı. Ve bu zorunluluk için, X ve Y spermatozoa'nın farklı yöntemlerle ayrılmasına yardım ederek, embriyonun cinsiyetini döllenme öncesi belirlenmesi çok önemlidir.

Modern teknolojiler, dünyanın farklı bölgelerinde yaygın olarak kullanılmakta ve İslam ülkelerinde yaygınlaşmaya başlamaktadır. Çoğu toplumda dini değerler, insanların davranışlarında belirleyici ve etkilidir. Bu tekniklerin bir kısmı çok maliyetli ve hatta risklidir. Aynı zamanda etik sorunları, yani yaratılan embriyonun meşruluğunu gibi içermektedir. Çünkü tek cinsiyetli ailelerde ve özel kültürlerde fetüsün cinsiyetini seçmek hala büyük bir sorudur. Bu nedenle, herhangi bir girişimden önce, tüm yasal ve etik yönlerin dikkate alınması ve gözden geçirilmesi gerekmektedir.

İslamiyet'e göre cinsiyet seçimine sadece X bağlantılı hastalıklar için izin verilmektedir. Bu nedenle tıbbi olmayan PGD uygulaması ulusal düzeyde yasa dışıdır.

CİNSİYET SEÇİMİNDE ÜLKE UYGULAMALARI

Hindistan'da Cinsiyet Seçimi Uygulamaları

Hindistan'da sıfır- altı yaşta 1000 erkek için kadın sayısı, 1991'de 945'ten 2001'de 927'ye düşmüştür. Özellikle seçici kürtaj, Hindistan ve Çin'de ulusal krizlere yol açmıştır. Hindistan'da, erkek mirasçılarının isteği, fetüsün cinsiyetini belirlemek için ultrason kullanan kliniklerin sayısında ve seksüel seçici kürtaj yapan doktorların sayısında patlama yaratmıştır. Seçkin bir İngiliz tıp dergisi olan Lancet'in yaptığı bir araştırmaya göre, Hindistan'da her yıl 500.000 dişi fetüs cinsiyet seçiminin gerçekleştirildiğini iddia etmektedir. Hindistan'a ultrason ilk defa 1979'da girdiği için, tahmini on milyon dişi fetüs aborte edildiği tahmin edilmektedir.

1994 yılında, Hindistan Hükümeti, Pre-Natal Teşhis Teknikleri (Kuralların Kötüye Kullanılması ve Önlenmesi) Yasasını onaylamıştır. Bu yasa ile doktorlar, klinikler ve diğer tüm kişilerin, bir fetüsün cinsiyetini belirlemek için ultrason da dahil olmak üzere prenatal tanı teknikleri kullanması yasaklamıştır. Ayrıca, böyle bir prosedür için hastaların başka kliniklere göndermeleri de yasaklanmıştır.

Hindistan'ın Haryana eyaletinde, 1000 erkek başına sadece 874 kadın bulunmaktadır. Bu sorunu gidermek için, hükümet, cinsel önyargıların temel nedenleriyle mücadele etmek için

tasarlanmış bir plan ile deney yapmaya karar verdi. Hükümet, yeni doğan kız adına 2500 rupee yatırılan ve yasal evlenme yaşı olan on sekiz yaşına ulaştığında 25000 rupee elde edilmesi için tasarlanmış bir tasarruf hesabı planı oluşturdu. Kız on sekiz yaşına geldiğinde parayı kendisi için ya da ailesi için harcayabilmekte, ya da yasalara aykırı olmasına rağmen bazı ailelerin hala çeyiz istemede ısrarcı olması nedeniyle ailenin üzerindeki finansal stresi kaldırmak ve çeyizini hazırlamak için kullanabilmektedir. Planın uygulanabilirliğinin geniş tutulması için yıllık geliri 11000 rupinin altında olan ve 2den fazla çocuğu olmayan aileler plana dahil edilmiştir.

Çin’de Cinsiyet Seçimi Uygulamaları

Çin’de, cinsiyet seçimi sorunu bilhassa şiddetli olarak tanımlanmaktadır. Resmi rakamlara göre, her 100 kız için yaklaşık 119 erkek doğan Çin’de seçici kürtaj yaygın olarak kullanılmaktadır. Neredeyse her ilçe kliniğinde ultrason bulunmakta ve tek çocuk politikası nedeniyle ücretsiz hızlı kürtajlar uygulanmaktadır.

Çin Hükümeti, Hindistan Hükümeti gibi, cinsiyet seçici kürtajları ve ultrasonografileri ve diğer doğum öncesi cinsiyet belirleme prosedürlerini yasaklayan ve suç sayan bir yönetmelik çıkarmıştır. Yönetmelik, ultrason taramalarının, kürtajın ve ilaçların sadece devlet tarafından onaylanmış merkezlerde yapılabileceğini, ve üç doktorun bir cinsel kimlik testinin tıbbi olarak endike olduğunu kabul etmesi gerektiğini emretmektedir.

Kadın çocuklara değer vermeyi teşvik eden yaratıcı çözümler geliştirmeye çalışan Çin Hükümeti sadece kızları olan ya da bir çocuğu olan kırsaldaki 300000 kişiye yıllık 180\$ emekli maaşı ödeme test planı başlattı. Ayrıca kızların, eğitimleri boyunca okula ücretsiz olarak gitmelerine izin verilmektedir.

CİNSİYET SEÇİMİNİN GETİRDİĞİ SORUNLAR

Yurtlarında eşsiz kalacak erkeklerin yaşamının nasıl olacağı bir sorun olarak devletlerin karşısına çıkmaktadır. Bir diğer sorun ise kız nüfusundaki azalmanın seks ticareti, ırza geçme ve diğer suçların büyük oranda artacağı öngörülmektedir. Bunun yanı sıra eşcinsellik yayılması, kölelik olaylarının artması ile karşılaşılacağı bildirilmektedir.

Çin’in pek çok eyaletlerinde ve diğer Asya ülkelerinde kadın kaçırma olaylarının sıklığı bu durumun kadınları kaçırılıp satılabilen bir mal haline getirdiği vurgulanmaktadır. Erken evliliğin giderek artan rağbet gördüğü; toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından değerlendirildiğinde kızların öğrenim yapmaları olanağının elinden alındığı görülmektedir.

Hindistan'da poliandri türü evliliklerin yaygınlaşması bu durumda kızların aynı zamanda birkaç kardeşin karısı haline gelmesinin söz konusu olması önemli sosyal sorunlar arasına girmektedir.

Toplumdaki cinsiyet sayısındaki dengesizlik evlilik düzenini etkilemektedir. Örneğin Çin'de genç erkek gelini seçmemekte, tersine genç kız güveyi seçmektedir. Komşu ülkeleri olan Singapur, Tayvan, Güney Kore, Viyetnam ve Kamboçya'da eşin satın alınması usulü giderek yayılmaktadır. Alt sosyal gruplara dahil güveyleler gerekli tutarda para biriktirmeden evlenememekte bu da doğum oranını ve demografik durumu etkilemektedir.

Cinsiyet eşitsizliğinin etkilerinden biri de toplumsun sosyalliğinin olumsuz etkilenmesi olarak görülmektedir. Çin'de 24 milyondan fazla erkeğin 20-40 yaşları arasında eşini bulma yeteneğinde olmayacağı, soyunu sürdüremeyeceği ve toplumun tam değerli üyesi sayılmaması şeklinde olumsuz etkiler oluşturacaktır.

Ekonomistlerin ve demografi uzmanlarının görüşüne göre doğacak çocuğun cinsiyetini belirleme olanağını veren teknolojinin ve selektif kürtajların yasaklanması soruna çözüm getirmeyeceği; dişi fetüslere karşı cinsiyet seçiminin gerçekten ortadan kaldırılabilmesi için sadece yasal düzenlemeler değil, mevcut sosyal, ailevi ve ekonomik yapılarla ilgili belirgin değişiklikler yapılması gerektiği bildirilmektedir.

SONUÇ

X kalıtlı hastalıklar dışında cinsiyet seçimi ciddi sosyokültürel sonuçları nedeniyle birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yasaktır.

KAYNAK

Eftekhaari TE, Nejatizadeh AA, Rajaei M, Soleimani S, Fallahi S, Ghaffarzadegan R, Mahmoudi F. *Ethical considerations in sex selection*. J Educ Health Promot. 2015 May 19;4:32. doi: 10.4103/2277-9531.157184. eCollection 2015. Review.